

Поаѓајќи од забелешките и препораките дадени во извештаите на набљудувачките мисии за изборите во 2014 година и обврските од **Копенхашкиот документ** на ОБСЕ од 1990 година, а со цел организирање **фер и демократски предвремени парламентарни избори во 2016 година**, алармираме до Државната изборна комисија (ДИК) како орган одговорен за целокупното спроведување на изборите за неопходноста од:

подготовка и дистрибуција на навремени и јасни упатства и појаснувања до изборните комисии за воедначена примена на процедурите при изборните дејствија;

оспособување на изборните комисии за надминување на спорните ситуации и дилеми;

кампања за едукација на избирачите во која ќе бидат потенцирани примери кои покажуваат манипулирање на гласачите;

подигнување на свеста кај гласачите дека гласањето е лично, слободно и тајно; и

набљудување од непосредна близина при утврдување на идентитетот на гласачите од страна на акредитираните набљудувачи.

ДИК има одговорност, преку јасни писмени упатства и појаснувања, да ги прецизира аспектите на изборното законодавство и затоа бараме:

1. Писмено појаснување за избирачките одбори (ИО) дека имаат право **да го отстранат секое лице кое при гласањето користи мобилен телефон или апарат за сликање на гласачкото ливче**;
2. Прецизна постапка до Општинските изборни комисии и ИО **за регистрирањето и гласањето на избирачите кои се немоќни и болни лица**, односно во упатството да бидат таксативно наведени дијагнозите и описите на болестите кои го спречуваат лицето да гласа на денот на изборите, а кои потоа комисиите лесно ќе ги споредат со лекарските уверенија со кои лицата ја докажуваат болеста;
3. Да обезбеди транспарентност во процесот на подготовка на Кодексот за фер и демократски избори кој го потпишуваат политичките партии, односно подносителите на листи, со кој недвосмислено се обврзуваат дека нема да вршат **никаков притисок или обид за притисок врз вработените** во јавната и државната администрација, во други институции или установи финансирани од Буџетот на РМ, буџетите на општините и градот Скопје, како и во трговски друштва и претпријатија со државен капитал;
4. Упатство за **приемот и чувањето на гласачкиот материјал** пред денот на гласањето и задолжително пребројување на гласачките ливчиња непосредно пред почетокот на гласањето. Неопходно е запознавање на акредитираните набљудувачи и претставниците на подносителите на листи, за времето на прием на материјалот од ИО и начинот како тие ќе постапуваат при приемот;
5. Кампања за подигнување на свеста на гласачите дека **заплашувањето врз избирачите од страна на партиите и органите на власт, односно повредата на слободата на определувањето** на избирачите е кривично дело;
6. Кампања за подигнување на свеста кај гласачите дека **гласањето е лично, слободно и тајно**. На граѓаните да им се потенцира дека само гласачот знае за кого ќе гласа;
7. Кампања за гласачите со фазите од гласањето (на пример, по гласањето зад избирачкиот параван гласачот е должен **гласачкото ливче преклопено да го стави во кутијата за гласање**);
8. На избирачките одбори преку упатство да им се потенцира обврската да им обезбедат на претставниците на подносителите на листите и акредитираните **набљудувачи од непосредна близина да го следат утврдувањето на идентитетот на избирачите** кои пристапуваат на гласање;
9. Јавно објавено појаснување за ИО со **фазите од гласањето** (на пример, гласачкото ливче се откинува од кочанот на блокот по нумерички редослед **потоа се става печат на предната страна и му се дава на избирачот**);
10. Упатство за ИО дека за **важечко ливче** се смета секое ливче во кое е заокружен редниот број пред подносителот на листата, односно редниот број пред кандидатот за којшто гласачот се определил, како и ливчето од кое на сигурен и недвосмислен начин може да се утврди за која листа на кандидат/и избирачот гласал;
11. Појаснување за ИО дека **нарушувањето на тајноста на гласањето е причина за поништување на гласањето** на гласачкото место од страна на ДИК по службена должност;
12. Упатство за ИО за **поништување на неупотребените гласачки ливчиња** со откинување на дел од ливчињата и нивно запечатување;
13. Упатство до ИО во случаите кога на избирачкото место ќе се појави **гласач кој изјавува дека е неписмен**. ИО за неписмено лице треба да го смета само лицето кое во документот за идентификација има ставено отпечаток од прст;
14. **Јавно потсетување за забраната за користење канцелариски простор, опрема и службени возила на државните органи** во изборната кампања. Овие одредби од Изборниот законик да ги толкува на начин кој ќе спречи потенцијален конфликт на интерес меѓу позициите на извршната власт и позицијата да се биде кандидат;
15. Упатство до ИО за **гласањето на избирачите во куќен притвор и избирачите со посебни потреби**;
16. Упатство за постапување на ИО при **докажувањето личен идентитет на избирачот** на денот на гласањето. Ако адресните податоци во личните документи на гласачите се разликуваат со внесените во Избирачкиот список, а другите лични податоци, вклучително и фотографијата, се совпаѓаат, да им биде овозможено остварувањето на гласачкото право;
17. Кампања за едукација на гласачите со која ќе бидат опфатени новите правила, односно **новите аспекти од изборниот процес**;
18. Да обезбеди **граѓански мониторинг на обуките за Општинските изборни комисии** кои ги спроведува ДИК;
19. Да обезбеди **граѓански мониторинг на обуките за избирачките одбори кои ги спроведуваат Општинските изборни комисии**;
20. Појаснување за ИО за **правото на присуство на овластените набљудувачи при утврдување на состојбата на просторијата и изборниот материјал** пред почетокот на гласањето.